BOFIT-blogi

Venäjän talouspolitiikka on jatkunut varovaisena talouskriisin keskelläkin

Venäjän talous | 10.06.2020 | Heli Simola

KIRJOITTAJA

Heli Simola
Neuvonantaja

Venäjän talouspolitiikka on ollut viime vuosina melko tiukkaa. Talous on saatu vakautettua ja puskureita pahan päivän varalle kerättyä.

Venäjän talouspolitiikan keskeisiä tavoitteita ovat viime vuosina olleet talouden vakauttaminen ja omavaraisuuden lisääminen. Tavoitteet muotoutuivat öljyn hinnan romahduksesta aiheutuneen vuosien 2014–15 kriisin ja talouspakotteiden seurauksena. Kriisi havainnollisti Venäjän hallinnolle jälleen kirkkaasti kaksi Venäjän talouden haavoittuvuutta: riippuvuus öljyn hinnasta ja kansainvälisistä rahoitusmarkkinoista. Kriisin seurauksena talouspolitiikkaa ryhdyttiin tiukentamaan ja terävöittämään. Rahapolitiikassa siirryttiin inflaatiotavoitteeseen ja päästettiin ruplan kurssi kellumaan. Finanssipolitiikassa otettiin käyttöön budjettisääntö, jonka mukaan entistä suurempi osa öljytuloista säästetään rahastoon pahan päivän varalle. Jo aiemmin esiin noussut pyrkimys suurempaan omavaraisuuteen sai myös pontta kansainvälisten suhteiden kiristymisestä.

Venäjän talouspolitiikka on ollut viime vuosina melko tiukkaa. Talous on saatu vakautettua ja puskureita pahan päivän varalle kerättyä. Kuluvan vuoden alkupuolella Venäjän öljyrahastossa oli 150 mrd. dollarin arvosta likvidejä varoja ja koko valuuttavarannossa 570 mrd. dollaria. Venäjän valtion velka vastasi vain 14 % BKT:stä, ja koko kansantalouden ulkomainen velka oli supistunut huomattavasti. Tänä vuonna talouspolitiikan kireää linjaa oltiin valmiita höllentämään: keskuspankin ohjauskorko oli lasku-uralla ja vuosille 2020–22 laaditussa kehysbudjetissa kaavailtiin julkisen talouden menojen lisäämistä 6–7 % vuosittain. Etenkin sosiaalisiin kysymyksiin oli määrä kiinnittää enemmän huomiota.

Koronapandemia ja öljyn hinnan romahdus ovat kuitenkin synkentäneet Venäjän talousnäkymiä

huomattavasti. BKT:n odotetaan useimmissa ennusteissa supistuvan 4-6 % tänä vuonna. Venäjän hallinto on ilmoittanut, että suunniteltuja budjettimenoja ei leikata, vaikka tulot supistuvat tuntuvasti. Menot rahoitetaan öljyrahastosta ja valtion velalla. Ainakaan toistaiseksi ei kuitenkaan ole julkaistu myöskään varsinaista lisäbudjettia. Kaiken kaikkiaan Venäjän julkisen sektorin tukitoimet koronapandemian vaikutusten pehmentämiseksi ovatkin toistaiseksi olleet melko maltillisia. Pääpaino on ollut finanssipoliittisilla toimilla, mutta myös rahapolitiikalla on pyritty tukemaan taloutta.

Rahapolitiikan osalta keskuspankki on laskenut edelleen ohjauskorkoa. Avainkorko on nyt 5,5 % eli historiallisen matalalla tasolla, jossa se oli edellisen kerran vuonna 2013 (Kuvio 1). Reaalikorko on kuitenkin edelleen selvästi positiivinen, kun vuosi-inflaatio oli toukokuussa 3 %. Keskuspankki on myös lisännyt likviditeetin tarjontaa pankeille mm. ylimääräisillä repo-huutokaupoilla. Budjettisäännön mukaisesti keskuspankki on myynyt valuuttaa pehmentääkseen öljyn hinnan laskun vaikutusta ruplan kurssiin, maalis–toukokuussa yhteensä noin 9 mrd. dollarin arvosta. Lisäksi keskuspankki on väliaikaisesti löysentänyt pankkeihin kohdistuvia vaatimuksia ja sääntelyä sekä pyrkinyt tukemaan pk-yritysten luototusta.

Kuvio 1.

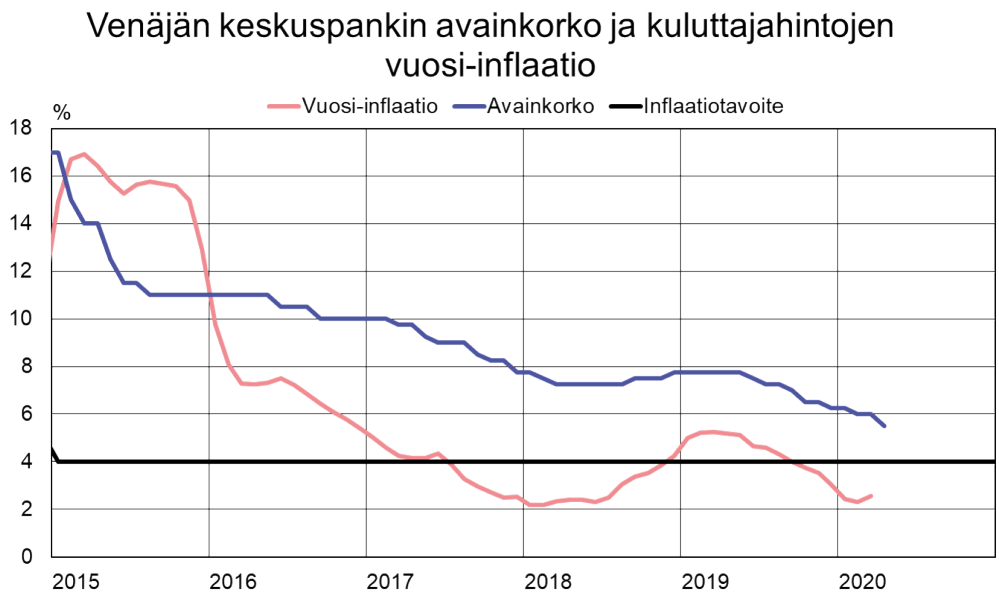

Lähde: Macrobond/Venäjän keskuspankki ja Rosstat.
10.6.2020
eurojatalous.fi

Finanssipoliittisia toimia on lisätty vähitellen ja yksittäisten toimien kirjo on hyvin laaja. Toimista onkin vaikea saada kattavaa kokonaiskuvaa. Tukitoimia on pyritty tekemään kohdistetusti, keskittyen eniten kärsineille toimialoille ja pk-yrityksiin sekä lapsiperheisiin ja työttömiin.

Tukitoimien kokonaiskustannuksista on ollut esillä erilaisia arvioita riippuen siitä, mitä tukipakettiin on kulloinkin laskettu mukaan.

Toukokuun loppuun mennessä hyväksyttyjen, suoraan budjettiin vaikuttavien (menojen kasvu tai tulojen väheneminen, jota ei saada myöhemmin takaisin) toimien arvoksi voidaan arvioida noin 1 100 mrd. ruplaa eli 1 % BKT:stä (Taulukko 1) tämän vuoden osalta. Eri arvioissa tukipaketin arvoon voidaan lukea myös muita toimia (Taulukko 2): luottoja (1 200 mrd. ruplaa), maksujen lykkäyksistä väliaikaisesti vapautuneita varoja (160 mrd. ruplaa), aluebudjetteihin kohdistuvia tukitoimia (370 mrd. ruplaa) ja valtiontakuita (ainakin 700 mrd. ruplaa). Lisäksi jo päätetyistä toimista voi aiheutua ensi vuoden budjettiin kustannuksia 500–760 mrd. ruplaa[1]. Joillakin alueilla on myös omia paikallisia tukitoimiaan.

Venäjän valtiovarainministeriön mukaan budjetin sisäisillä muutoksilla on jo saatu tukitoimien kattamiseen noin 600 mrd. ruplaa. Kaikkien toimien rahoittamiseksi muutoksia täytyy kuitenkin tehdä vielä selvästi enemmän tai lisätä budjettimenoja. Menojen lisäämisestä on ollut joitakin kommentteja, mutta ei ainakaan toistaiseksi virallisia päätöksiä.

Venäjän budjettinäkymät ovat ylipäänsä vielä melko epäselvät osittain talouskehitykseen liittyvän huomattavan epävarmuuden vuoksi. Virallisia arvioita kriisin vaikutuksesta budjettilukuihin ei ole julkaistu. Voimassaoleva vuoden 2020 budjetti on noin 600 mrd. ruplaa alijäämäinen, kun öljyn hinta on 42 dollaria tynnyriltä ja BKT:n kasvu 1,7 % (Taulukko 3). Finanssiministeri Siluanov arvioi toukokuun alussa, että budjetin öljytulot supistuvat tänä vuonna 1 500 mrd. ruplaa ja muut tulot 2 000 mrd. ruplaa. Siten budjetin alijäämä olisi tänä vuonna noin 4 000 mrd. ruplaa (4 % BKT:stä). Budjetin alijäämästä on kuitenkin esitetty suurempiakin arvioita.

Budjettisäännön mukaisesti öljy- ja kaasutulojen menetykset voidaan automaattisesti kattaa kansallisen hyvinvoinnin rahastosta, mutta muiden tulojen vähenemistä sieltä ei voida korvata. Rahastovaroista sijoitettiin kuitenkin huhtikuussa 2 100 mrd. ruplaa Sberbankin osake-enemmistön ostamiseen keskuspankilta valtion omistukseen. Keskuspankki tulouttaa pääosan summasta valtion budjettiin, mikä lisää budjetin tuloja tänä vuonna 1 000 mrd. ruplalla. Loput alijäämästä on ministeri Siluanovin mukaan määrä kattaa lisäämällä valtion velkaa.

Monet venäläiset talousasiantuntijat ovat peränneet mittavampaa elvytystä. Kyselytutkimusten mukaan useimmat venäläisetkään eivät pidä taloudellisia tukitoimia riittävinä. Yrityksillä on myös ollut ongelmia tukien saamisessa. Monet yritykset eivät täytä tukeen oikeuttavia vaatimuksia, tukien vaatima byrokratia on monimutkaista ja pankit ovat olleet haluttomia myöntämään tukiohjelmien puitteissa luottoja. Venäläisten kotitalouksien ostovoima taas supistui jo edellisessä talouskriisissä huomattavasti, eikä ollut ehtinyt juuri toipua ennen uuden kriisin alkamista. Tänä vuonna tulojen odotetaan supistuvan jälleen selvästi.

Venäjällä olisi varaa kasvattaa tukitoimia jonkin verran. Kansallisen hyvinvoinnin rahastossa oli toukokuun lopussa 8 200 mrd. ruplaa likvidejä varoja. Finanssiministeri Siluanovin lausuntojen pohjalta rahastoon jäisi noin 7 000 mrd. ruplaa (noin 7 % BKT:stä) likvidejä varoja, kun budjetin tänä vuonna menettämät öljytulot on rahoitettu. Näillä varoilla voitaisiin rahoittaa lisätukitoimia, vaikka rahaa varattaisiin vielä lähivuosien budjettialijäämiinkin. Se vaatisi tosin poikkeamista budjettisäännöstä väliaikaisesti.

Tämän hetken talousnäkymät ovat kuitenkin edelleen erittäin epävarmat. Jos koronapandemia pitkittyy ja öljyn hinta laskee uudelleen, voidaan puskurivaroja tarvita huomattavasti enemmän. Toistaiseksi Venäjän hallinto on jatkanut kriisissä pitkälti aiempien vuosien suhteellisen tiukkaa talouspolitiikan linjaa ja pyrkinyt pitämään kiinni talouspolitiikan tulevasta liikkumavarasta avokätisemmän tukien jakamisen sijasta. Jos kriisi kuitenkin pitkittyy, jotain lisätoimia voidaan vielä tarvita.

Pääministeri Mishustin esitteli kesäkuun alussa presidentille Venäjän taloudelle laaditun elpymissuunnitelman. Hänen mukaansa suunnitelman kustannukset ovat yhteensä noin 5 000 mrd. ruplaa vuosina 2020–2021. Suunnitelmasta ei ole toistaiseksi julkaistu tarkempia yksityiskohtia. Siksi on epäselvää, minkälaisia toimia siihen käytännössä sisältyy ja mikä niiden varsinaisen budjettivaikutus on. Mediatietojen pohjalta näyttää kuitenkin siltä, että suunnitelma koostuu pääosin jo aiemmin hyväksytyistä tukitoimista sekä entuudestaan budjettisuunnitelmiin sisältyvistä menoista, kuten julkisista hankinnoista ja kansallisista projekteista. Suunnitelmaa on määrä muokata edelleen kesäkuussa.

Tukitoimi	**Mrd. RUB (vuonna 2020)**	**Lisätietoja**
Kotitaloudet	**332**	
1.Lapsiperheiden tuki	197	10 000 RUB kertamaksu perheille, joissa on 3-16 -vuotiaita lapsia
2. Äitiysrahan korotus	75	5 000 RUB/kk/0-3v. lapsi huhti-kesäkuussa
3. Työttömyyskorvausten	36	Helmikuun jälkeen työttömiksi jääneille

korotus ja työttömien lapsiavustukset		maksetaan korkein työttömyyskorvaus (MROT*) ja 3 000 RUB/kk/0-18v. lapsi huhti-kesäkuussa
4. Lapsiperheiden asuntoluottojen maksut	10	Asuntoluoton osittainen tai täysimääräinen maksu perheille, joihin on syntynyt kolmas tai useampi lapsi 1.1.2019 jälkeen
5. Sairaspäivärahan korotus	7	Minimikorvaus MROTin tasolle
6. Asuntolainojen korkotuki	6	6,5 %:n korko koko laina-ajaksi uuden asunnon ostoon nostettuun asuntoluottoon
7. Kotihoidontuen korotus	1	Alle 1,5 v. lasten kotihoidontuen minimitason kaksinkertaistaminen
Yritykset	**624**	
Suora tuki	*105*	
8. Palkanmaksutuki	81	Tuen määrä: MROT/ työntekijä/kk 2 kk:n ajalta
9. Ilmailualan tuki	24	Subventiot ym. lentokentille ja lentoyhtiöille
Korkotuki	*83*	
10. Korkotuki keskeisimmille yrityksille	24	Keskeisimpien yritysten listalla tällä hetkellä noin 1100 yritystä
11. Palkkaluotot 2 % korolla ja mahdollisuudella mitätöintiin	10 (A**)	1xMROT/kk 6 kk:n ajan tai 2xMROT/kk 3 kk:n ajan; luotto mitätöidään huhtikuussa 2021 kokonaan, jos 90 % työpaikoista on säilynyt ja puoliksi, jos 80 %

12. PK-yritysten korkotuettujen luottojen lisääminen	18	8,5 %:n korko
13. Korottomat luotot palkkoihin eniten kärsineille aloille	8 (A**)	Myönnettävän luoton määrä MROT/työntekijä/kk 3 kk:n ajalta; luottojen maturiteetti 12 kk, josta 6 kk korotonta
14. Mikrorahoituslaitosten pääomittaminen	13	Mikroluottojen korko 6 % ym.
15. Korkotuki uusiin luottoihin pk-yrityksille	10	Korosta 1/3 maksaa valtio, 1/3 lainan myöntänyt pankki ja 1/3 lainanottaja
Menetetyt budjettitulot	*436*	
16. Sosiaalimaksujen alennus pk-yrityksille	350	Sosiaalimaksujen puolittaminen (30 % à 15 %) palkkojen MROTin ylittävältä osalta ***
17. Verohelpotukset eniten kärsineiden alojen pk-yrityksille 2Q20	78	Ensin veroihin (pl. ALV) ja sosiaalimaksuihin annettiin 3-12 kk lykkäys (kts. taulukko 2, 5-6), mutta myöhemmin ne päätettiin poistaa huhti-kesäkuun ajalta
18. Tuontitullien alennukset	5	Lääkintäteknologia ja tietyt elintarvikkeet
19. Yksinyrittäjien verohelpotukset	2	Yksinyrittäjille palautetaan viime vuonna maksetut tuloverot, tukea ja helpotuksia tämän vuoden veroihin
20. Verohelpotukset vuokranantajille	1	Kiinteistöveroon myönnetyt helpotukset yksityisille vuokranantajille, jotka ovat myöntäneet lykkäyksiä yritysten tilavuokriin

Terveydenhuolto	**184**	
21. Tarvikkeet	105	Sairaalat, ambulanssit, teknologia, suojavarusteet jne.
22. Henkilökunnan lisäkorvaukset	79	Ylimääräiset maksut sairaanhoitohenkilökunnalle 25 000 - 80 000 RUB / kk
YHTEENSÄ	**1 140**	

*MROT = virallinen minimipalkka, 12 130 ruplaa / kk vuonna 2020.
** (A) = arvio, laskettu 10 % vuosikoron pohjalta.
***Alennetut maksut ovat voimassa myös ensi vuonna.
Huom. Tukitoimien saaminen vaatii usein monien erilaisten edellytysten täyttymistä.
Lähteet: Venäjän hallitus, Venäjän talousministeriö.

Tukitoimi	Summa, mrd. RUB	Huom.
Luotot	**1 200**	
1. Korkotuetut luotot keskeisille yrityksille	436	Keskeisten yritysten listalla tällä hetkellä noin 1100 yritystä (kts. Taulukko 1, kohta 10)
2. Korottomat luotot palkkoihin eniten kärsineille aloille	305	Myönnettävän luoton määrä MROT/ työntekijä/kk 3 kk:n ajalta; luottojen maturiteetti 12 kk, josta 6 kk korotonta (kts. Taulukko 1, kohta 13)
3. Palkkaluotot 2 % korolla ja mahdollisuudella mitätöintiin	259	1xMROT/kk 6 kk:n ajan tai 2xMROT/kk 3 kk:n ajan; luotto mitätöidään huhtikuussa 2021 kokonaan, jos 90 % työvoimasta säilynyt ja puoliksi jos 80 % työvoimasta (kts. Taulukko 1, kohta 11)
4. Korkotuki uusiin luottoihin pk-yrityksille	200	Korosta 1/3 maksaa valtio, 1/3 lainan myöntänyt pankki ja 1/3 lainanottaja (kts. Taulukko 1, kohta 15)

Verojen ja maksujen lykkäykset	**156**	
5. Verojen lykkäykset eniten kärsineille aloille	64	3-12 kk:n lykkäykset useimpien verojen maksuun; huhti-kesäkuun verot poistettu (kts. Taulukko 1, 17)
6. Sosiaalimaksujen lykkäykset eniten kärsineille aloille	92	3-12 kk:n lykkäykset sosiaalimaksujen maksuun; huhti-kesäkuun maksut poistettu (kts. Taulukko 1, 17)
Tulonsiirrot alueille	**369**	
11. Ylimääräiset tulonsiirrot	200	
12. Ylimääräiset tulonsiirrot	100	
13. Budjettiluottojen uudelleenjärjestely	69	
Takuut	**709**	
7. Korottomat luotot palkkojen maksuun eniten kärsineille aloille (VEB)	230	Kts. kohta 1, VEB takaa 75 % luotoista
8. Keskeisten yritysten luotot	218	Kts. kohta 2, valtio takaa 50 % luotoista
9. Palkkaluotot 2 % korolla ja mahdollisuudella mitätöintiin (VEB)	211	Kts. kohta 4, VEB takaa 80 % luotoista
10. Takuut asuntorakentamiseen (DOM.RF)	50	
Lähteet: Venäjän hallitus, Venäjän talousministeriö.		

	Menot,		**Rahoitus,**

	mrd. RUB		mrd. RUB
Vuodelle 2020 hyväksytyn budjetin alijäämä Urals-öljyn perushinnalla (42 USD/tynnyri)	-600	Lisätulot Sberbank-kaupasta	1 000
Budjetin menettämät öljy- ja kaasuverotulot (verrattuna perushintaan)	-1 500	Öljyverotulojen korvaaminen rahastosta	1 500
Budjetin menettämät muut tulot	-2 000	Valtion velan lisääminen	1 500
	-4 100		4 000

Lähde: Venäjän valtionvarainministeriö, valtiovarainministeri Siluanovin haastattelu Vedomostissa 6.5.2020.
Huom. On epäselvää, sisältyvätkö lisätulot Sberbank-kaupasta ministeri Siluanovin arvioon 4 000 mrd. ruplan budjettialijäämästä (tässä on oletettu, että ne eivät sisälly).

Asiasanat

BOFIT, korona, talouspolitiikka, Venäjä